

طراحی مناسب بسته یادگیری تلفیقی

دکتر لیلا سلیقه‌دار
جویشگر تعلیم و تربیت

اشاره

«فرایند یاددهی- یادگیری» سفری پر ماجراست که در آن هدف ارزشمند یادگیری دنبال می‌شود. بر این اساس، صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت در این اندیشه‌اند که چگونه یادگیری را به تجربه‌ای ماندگار، عمیق و مؤثر و سازنده نزدیک کنند و در نهایت یادگیرندگی مادام‌العمر را رقم بزنند. از جمله این تدبیرها و تصمیم‌ها، بسته یادگیری و نیز رویکرد تلفیقی است. هر دو عنوان یادشده به نوعی در ساده‌سازی و سازندگی در یادگیری مؤثرند. در نوشته پیش رو تلاش شده است پیوند میان بسته یادگیری و نوع استفاده آن در رویکرد تلفیقی بررسی شود.

کلیدواژه‌ها: طراحی آموزشی، بسته یادگیری، رویکرد تلفیقی، روش تدریس

بسته یادگیری در یک نگاه

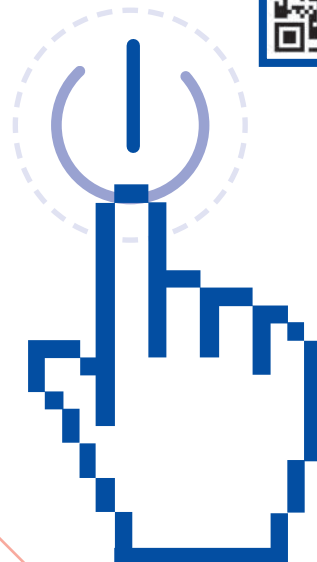
بسته یادگیری یک نرم‌افزار آموزشی کارآمد است که علاوه بر عرضه سیستمی کامل از فعالیت‌های یادگیری، می‌تواند در انفرادی کردن آموزش و پرورش استعدادها و توانمندی‌های بالقوه دانش‌آموزان، علمی کردن ارزشیابی از آموخته‌های دانش‌آموزان و آزمون‌ها و ابزارهای اندازه‌گیری تشخیصی، مجموعه فعالیت‌های انفرادی و گروهی آن‌ها و تبیین و شناسایی تجهیزات دیداری- شنیداری و وسایل آموزشی مورد استفاده در کلاس درس، و ارائه راهنمای تدریس و الگوهای طراحی آموزشی و طرح درس، یاری‌دهنده کار تعلیم و تربیت باشد (مجدفر، ۱۳۹۹).

با توجه به این تعریف، بسته یادگیری به دنبال ایجاد زمینه‌های یادگیری دائمی است که دانش‌آموزان بتوانند مطابق آن‌ها با مشاهده پیوند میان آموخته جدید و زندگی خود از یک سو و آموزش تخصصی در آینده، آموزه‌های خود را تقویت و به نوعی شخصی‌سازی یادگیری را دنبال کنند.

این در حالی است که بسته یادگیری، با در اختیار گذاشتن انواع گسترده و متنوع شیوه‌های یادگیری برای معلم، امکان انتخاب

فیلیم: طراحی بر یادگیری تلفیقی

مروری بر اجزای بسته یادگیری

<ul style="list-style-type: none"> تکالیف کتاب درسی، کتاب کار 	مواد یادگیری انفرادی
<ul style="list-style-type: none"> اهداف مجموعه راهبردهای یاددهی- یادگیری 	راهنمای تدریس
<ul style="list-style-type: none"> مجموعه سؤالات آزمون‌ها راهبردهایی برای کنترل یادگیری 	ارزشیابی
<ul style="list-style-type: none"> وسایل آموزشی مورد استفاده در فرایند یاددهی- یادگیری 	وسایل آموزشی
<ul style="list-style-type: none"> مجموعه وسایل دیداری- شنیداری عام و خاص 	تجهیزات

در این صورت، همان بخش از بسته یادگیری، مبنای ایجاد ارتباط و تلفیق برخی موضوعات و مفاهیم کتاب‌های درسی گوناگون و در کلاس‌های چندپایه بین پایه‌های متفاوت تحصیلی است. برای تشریح بیشتر چگونگی استفاده از رویکرد تلفیقی مبتنی بر اجزای بسته یادگیری، چگونگی شکل‌گیری و طراحی روش تدریس تلفیقی را مرور می‌کنیم.

روش تدریس تلفیقی

از جمله اجزای بسته یادگیری، روش تدریس است. هنگامی که معلم تصمیم می‌گیرد موضوع دو یا چند درس را از طریق تلفیق آموزش دهد، از جمله مواردی که به آن‌ها نیاز دارد، چیدمان ارائه محتوا و اجرای فرایند یاددهی- یادگیری مطابق با یک روش تدریس است. در این حالت لازم است مراحل زیر دنبال شوند:

۱. معلم ابتدا به اهداف و پیام‌های درس‌ها نگاه می‌کند.
۲. درس‌هایی را که هدف مشترکی دارند، طبقه‌بندی می‌کند.
۳. فعالیت‌های اجرایی خود را با استفاده از الگوها یا روش‌های تدریس متفاوت انتخاب می‌کند و به اجرا در می‌آورد.

مناسب‌ترین شیوه‌ها و ابزار را فراهم می‌کند و به همین دلیل، برای هر معلمی، بسته یادگیری حکم تکیه‌گاه و محور اساسی را در تصمیم‌گیری‌های آموزشی دارد.

رویکرد تلفیقی در یک نگاه

برنامه تلفیقی عبارت است از مجموعه تجربه‌های یادگیری برنامه‌ریزی شده که نه تنها با نگاهی کلی‌نگر، مجموعه‌ای از اطلاعات و دانش مشترک را به صورت الگو، نظام و ساختار در اختیار یادگیرنده قرار می‌دهد، بلکه توانایی یادگیرنده را برای دریافت یا کشف ارتباط‌های نو افزایش می‌دهد و از آن طریق او را به سوی خلق الگوها، نظام‌ها و ساختارهای جدید سوق می‌دهد.

به زبان ساده، تلفیق در برنامه آموزشی به معنای درهم‌آمیختن موضوعات درسی یا همان حوزه‌های محتوایی مواد متعدد درسی در یک یا چندپایه است.

با این نگاه، چگونه ممکن است بسته یادگیری با رویکرد تلفیقی در هم تنیده شود و در نهایت به افزایش بهره‌وری آموزش بینجامد؟ برای پاسخ‌گویی به این پرسش، با مروری بر برخی از اجزای بسته یادگیری، شیوه تلفیقی قابل استفاده در آن می‌آید.

نگاه تلفیقی در اجزای بسته آموزشی

همچنان که سطوح و شیوه‌های گوناگونی برای تلفیق در برنامه آموزشی وجود دارند، بهره‌مندی از آن‌ها در اجزای بسته یادگیری نیز می‌تواند متفاوت باشد. به عبارت دیگر، ممکن است کل برنامه درسی به صورت تلفیقی ارائه شود، چنانچه در کلاس‌های چندپایه غالباً این اتفاق رخ می‌دهد. در صورتی که معلم بخواهد تنها در برخی از مراحل و موارد برنامه درسی اقدام به تلفیق کند، می‌تواند با کمک اجزای بسته یادگیری دست به انتخاب بزند و تعیین کند در کدام بخش قصد دارد از رویکرد تلفیق بهره‌برد.

بسته یادگیری را می‌توان با تکیه و توجه به رویکرد تلفیقی طراحی کرد

فشرده در عبارت انرژی جان افروز ظلمانی را وصف کنند و یک بند در این باره بنویسند یا به صورت شفاهی درباره‌اش شرح دهند. در این مرحله از تدریس، دانش‌آموزان ناگزیرند علاوه بر یادآوری ویژگی‌های انرژی، به مفهوم جان افروز و ظلمانی نیز توجه کنند و با تکیه بر مهارت خلق در انشا، یادگیری را دنبال کنند.

جمع‌بندی

یادگیری به صورت تلفیقی اتفاقی است خوشایند و مؤثر در مسیر یاددهی - یادگیری، که می‌تواند هدف پرورش یادگیرنده مادام‌العمر را محقق کند. برای این منظور می‌توان برنامه‌دستی تلفیقی را که در آن تمام اجزا و مراحل به صورت تلفیقی دیده شده‌اند، بررسی و بسته یادگیری تلفیقی طراحی کرد. راه دیگر این است که برخی از اجزای بسته یادگیری به صورت تلفیقی طراحی شوند. این شرایط نیازمند تبحر و اشراف معلم بر موضوعات گوناگون و درس‌های متفاوت است. در مجموع، چه برای کلاس‌های چندپایه و چه برنامه ویژه دانش‌آموزان یک پایه تحصیلی، پیوند میان درس‌ها و موضوعات به صورت افقی و عمودی، یادگیری ماندگار و مؤثری را در پی دارد.

نمونه تدریس تلفیقی

معلم می‌خواهد در درس ریاضی موضوع «احتمالات» را آموزش دهد. در درس اجتماعی نیز «عقاید و سبک زندگی مردم» مورد نظر است. برای این منظور، با تکیه بر روش بارش فکری، شیوه‌ای تلفیقی را برای آموزش طراحی می‌کند. او از یک جعبه برای جمع کردن نظرات استفاده می‌کند. بعد از شرح مقدمه‌ای کوتاه درباره سبک زندگی، از دانش‌آموزان می‌خواهد به پرسش اصلی درس پاسخ دهند. آن‌ها باید مناسب‌ترین شیوه زندگی را در یک عبارت بیان کنند. معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد نظر خود را روی یک برگه بنویسند و درون جعبه بیندازند. پس از این مرحله، در چند بار اقدام، یک نظر، به صورت تصادفی، از جعبه بیرون می‌آید و متن آن روی تخته نوشته می‌شود. موارد تکراری هم شماره‌گذاری می‌شوند تا تعداد تکرارها مشخص شود. در نهایت جعبه باز می‌شود و تمام نظرات خوانده شده و تعداد و فراوانی آن‌ها مشخص می‌شود. یادگیرندگان می‌توانند مشاهده کنند احتمال انتخاب نظرانی که فراوانی بیشتری داشته‌اند چگونه بوده است و مفهوم و شیوه احتمالات را درمی‌یابند.

روش تدریس با ماهیت تلفیقی

علاوه بر مواردی که لازم است در آن‌ها معلم با ایجاد تغییراتی، روش تدریسی را منطبق با اهداف مورد نظر طراحی کند، برخی از روش‌های تدریس ذات و ماهیت نزدیک‌تری به تلفیق دارند. برای مثال در روش تدریس بدیعه‌پردازی، دانش‌آموز در مراحل قیاس شخصی و قیاس مستقیم، یادگیری مفهوم جدید را در دل خلق یک متن و نوشتن انشا فرا می‌گیرد. حال آنکه اگر معلم تلاش کند آموزه‌های درس فارسی و کلمات و واژه‌ها یا عبارت‌های جدید فارسی را انتخاب کند و در عین حال برای موضوعات تازه در درس دیگر از آن‌ها استفاده کند، تلفیق بیشتری رخ داده است.

برای مثال، دانش‌آموزان کلماتی مانند جان افروز و متضاد آن: ظلمانی را با کمک روش تدریس بدیعه‌پردازی که در آن درس انرژی‌ها در پایه چهارم تدریس می‌شود، فرا می‌گیرند. از آن‌ها خواسته می‌شود تضاد

«بسته یادگیری با در اختیار گذاشتن انواع گسترده شیوه‌های یادگیری برای معلم، امکان انتخاب مناسب‌ترین شیوه‌ها و ابزارها را فراهم می‌کند.

منبع

مجدفر، مرتضی (۱۳۹۹). بسته یادگیری اثربخش، رشد فناوری آموزشی. دوره سی و پنجم، شماره ۸.